

"...וְנַחֲמֵתִים וְשֹׁמְתִים מִיְּגוֹנָם"

שבתות הנחמה

"לכה דודי" מתוך הפטרות הנחמה

הפיוט "לכה דודי" יסודו בהפטרות הנחמה.

רבי שלמה הלוי אלקבץ הצופה עם חכמי צפת לגאולת ישראל, יונק את פיוטו מנבואות הנחמה.

בהפטרת פרשת "שופטים" נאמר "הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוֹמִי יְרוּשָׁלַם... " (ישעיה נא יז) "עוֹרִי עוֹרִי לְבָשִׁי עֲזָךְ צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגָדֵי תְּפֹאֲרֶתְךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֹא בָּךְ עוֹד עָרַל וְטָמֵא. הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפֶר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתְּפַתְּחִי מוֹסְרֵי צְוֹאֲרֶךְ שְׁבִיָּה בֵּת צִיּוֹן" (ישעיה נב א-ב), ולימים נאמר בפיוט "הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפֶר קוֹמִי לְבָשִׁי בְּגָדֵי תְּפֹאֲרֶתְךָ עַמִּי. עַל יַד בֶּן יִשִׁי בֵּית הַלְּחָמִי. קִרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה... הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי. כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמִי אֲוֶרֶי. עוֹרִי עוֹרִי שִׁיר דְּבָרֵי. כְּבוֹד ה' עָלֶיךָ נִגְלָה".

בהפטרת פרשת "כי-תצא" נאמר "כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תְּפָרְצִי וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירֶשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹת יוֹשִׁיבוּ. אֵל תִּירָאֵי כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֵל תִּפְלָמִי כִּי לֹא תַחְפִּירִי כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ תִּשְׁכַּחִי וְחָרַפְתְּ אֱלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד" (ישעיה נד ג-ד), ולימים נאמר בפיוט "לֹא תִבּוֹשִׁי וְלֹא תִפְלָמִי. מֵהַ תִּשְׁתַּחֲוִי וּמֵהַ תִּתְהַמֵּי. בָּךְ יַחֲסוּ עַנְיֵי עַמִּי. וְנִבְנְתָה עִיר עַל תְּלָה... יָמִין וּשְׂמֹאל תְּפָרְצִי. וְאֵת ה' תִּעְרִיצִי. עַל יַד אִישׁ בֶּן פָּרְצִי. וְנִשְׁמָחָה וְנִגְלָה".

בהפטרת פרשת "כי-תבוא" נאמר "קוֹמִי אֲוֶרֶי כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ וְכְבוֹד ה' עָלֶיךָ זָרַח" (ישעיה ס א) "וְהָיָה לָךְ ה' לְאֹר עוֹלָם וְאֶלְקֶיךָ לְתִפְאֲרֶתְךָ" (ישעיה ס יט), ולימים נאמר בפיוט " שְׁמֹר וְזָכוֹר בְּדַבּוֹר אֶחָד. הִשְׁמִיעֵנוּ א-ל הַמִּיָּחָד. ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. לְשֵׁם

וּלְתַפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה... הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי. כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמֵי אֲוֶרֶי. עוֹרֵי עוֹרֵי שִׁיר
דְּבָרֵי. כְּבוֹד ה' עֲלֶיךָ נִגְלָה".

בהפטרת פרשת "נצבים" נאמר "וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפִאֶרֶת בְּיַד ה' וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף
אֶלְקִיךָ... כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעֶלְוֶךָ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ
אֶלְקִיךָ... וְאֵל תִּתְּנֵנוּ דָמֵי לוֹ עַד יִכּוֹנֵן וְעַד יִשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאֶרֶץ" (ישעיה סב
ג ה ז), ולימים נאמר בפיוט "שְׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדַבּוֹר אֶחָד. הַשְּׁמִיעֵנוּ אֵל-ל הַמִּיחָד. ה'
אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה... הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי. כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמֵי
אֲוֶרֶי. עוֹרֵי עוֹרֵי שִׁיר דְּבָרֵי. כְּבוֹד ה' עֲלֶיךָ נִגְלָה... וְהָיוּ לְמִשְׁפָּה שְׂאֵסִיף. וְרַחֲקוּ כָּל
מְבַלְעֵיךָ. יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ אֶלְקִיךָ. כְּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה".

מט' באב לט"ו באב, משנאת חינם לאהבת ישראל

אחד הטעמים לשמחת ט"ו באב הוא ש"הותרו שבטים לבוא זה בזה" (ב"ב קכא).
לא היתה זו התעוררות חד פעמית, אלא שבסגולת יום זה לחזק הקשר בין כל
הגוונים בעם-ישראל, כדברי האדמו"ר מהוסיאטן זצ"ל (אהלי-יעקב שעד) "ט"ו באב,
יום המוכשר להתקשרות נשמות זה בזה, כגורמת לטהרת הנשמות הנמוכות
ולעלייתן לגובה העליונות".

בתקופה זו, מט' באב, יום בו מוזכרת השנאת-חינם, עד ט"ו באב, שהותרו שבטים
לבוא זה בזה, מתחזקים ומתעלים אנו באהבת-ישראל.

למצוא נחמה בצרות⁴⁷

אומר האדמו"ר מהוסיאטן זצ"ל (אהלי-יעקב שע) "אנו צריכים להתאמץ ולנחם את
עצמנו ואח"כ מקיים הקב"ה "אנכי אנכי הוא מנחמכם" ואף "לבקש ולמצוא את
הנחמה בצרות עצמם".⁴⁸

⁴⁷ הרהורים מח' אלול התשס"ה. שלושה שבועות לאחר שנעקרנו מבתינו בגוש-קטיף תובב"א.

⁴⁸ כדברי הנביא "כי לקתה מיד ה' כפלים מכל חטאותיה" – כבר נענשה בצרות יותר מהמגיע לה.

"...ונחמתיים וְשֹׁמְרֵי מִיּוֹגָנִים" • שבתות הנחמה | קלו

ביום ח' אלול התשס"ה, החלו פראי המדבר הערביים לבזוז, לנתוץ ולשרוף היכלי קדשנו, בתי-הכנסת שבגוש-קטיף, והלב כואב ובוכה.

דווקא אחרי עקירת התושבים מביתם ואחרי הריסת כל בתיהם ורק לאחר מסירת האזור לידי הערבים – אז נכנסו פראים אלו כחיות טרף לפגוע בקודשי שמים.

בדיעבד לאחר הכל – הרי זה מעורר זכות על ישראל. חז"ל (בבא בתרא צט:) מלמדים אותנו שבשעה שישראל עושים רצונו של מקום – הרי הכרובים במקדש פניהם איש אל אחיו, אך בשעה שאין עושים רצונו של מקום – היו הכרובים פונים לצדדים.

הקשה הריטב"א כיצד איפה בשעה שנכנסו להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה (יומא נד:)?

מתרץ האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל (ד"ת תתרמ"ט) כי ערב החורבן "היה קטרוג נורא על ישראל שהעמידו צלם בהיכל, ועוד, וכל כך הרבו להלשין ולקטרג נגד ישראל עד שהקב"ה שמע לדבריהם והחריב את ביתו. ובשעה שהרע אויב בקודש..., וקול נתנו בבית ה' כיום מועד, וטיטוס הרשע חירף וגידף כלפי מעלה ותפס זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה וכו' (גיטין נו:), אז נעשה רעש בכל העולמות זרבש"ע אלוקי האמת, הלא בני ישראל בכל רשעתם לא נגעו ולא פגעו במידת רשעתם וטומאתם של רשעים הללו, ולמה נתת עווןך בשבי ותפארתך ביד צר?! ואז גמרו אומר שכפי ערך רשעת הגויים האלה – ישראל הם בגדר עושים רצונו של מקום, ולכן היו הכרובין מעורין זה בזה.

ואז ראו שכל מלכי ישראל אשר מכבר נגמר דינם לחובה יש להפכם לזכות, ועוד לפייסם על כך, ונכמרו רחמי השי"ת על עמו כראותו אשר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

וכן פירשו צדיקים (נועם-אלימלך) במאמר הושע (פסחים פו.) כשאמר לו השי"ת בניך חטאו לי, אמר: זרבש"ע, כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת, דח"ו לאותו צדיק שיקטרג על ישראל, אלא פירשו שכך היתה כוונת הושע: החליפם

באומה אחרת ותראה בכל האומות אם יש כיוצא בהן. והשפל והגרוע בישראל הוא יותר טוב מטובים שבאומות, ונמצא בהסתכל בהאומות אין כוח למקטרג על ישראל.

...דכל עוד ולא נכנסו אויבים להיכל היה הקטרוג גדול מאד שהיו ביניהם צדוקים ובייתוסים שכפרו בתורה שבכתב ושבע"פ וכו', ומשנכנסו רוצחים הללו בשחצנות ועזות מצח אז נתעורר ונשמע קול שכינה הקדושה עד שכל העולמות רעדו ורעשו על מה שנעשה, ואז בטל הקטרוג וכל פמליא של מעלה הודו ואמרו מי כעמך ישראל, ויאמר ה' סלחתי. ומזה נעשה יום טוב....". ע"כ דברי האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל.

כך בגוש קטיף תובב"א. דווקא לאחר כל מעשה הממשלה, כשחיות הפרא נכנסו לחלל בתי אלוקינו, וכידוע, ישראל אף כשלעיתים חטאו – מעולם לא חטאו בכזו שמחה, ובכך בטל הקטרוג ומכריזים "מי כעמך ישראל" "והוא רחום יכפר עוון" וה' משיב "סלחתי".

נחמה בחורבן עצמו

"נחמו נחמו עמי, יאמר אלוקיכם. דברו על לב ירושלים וקראו אליה, כי מלאה צבאה כי נרצה עונה, כי לקתה מיד ה' כפליים מכל חטאתיה" (ישעיה מ א-ב) דבר ה' אלינו, בפי נביאיו, לנחם את עם ישראל לדבר על לב ירושלים לקרוא אליה.

איך ננחם את עצמנו? מה יש לנו לומר? מה נדבר על לב ירושלים, שינחם? כיצד ניתן לנחם ולהתנחם?

המקדש הרי נחרב בעוונות, א"כ החורבן הוא העונש.

כיצד מצטערים ומתאבלים על החורבן שהוא העונש, יותר מאשר על החטא?! משל למי שסרח ופשע וקיבל את עונשו והנה הוא מצטער ומתאבל ואף מנסה להתנחם לא על החטא אלא על העונש.

"...ונחמתים ושפחתים מיגונם" • שבתות הנחמה | קלט

ואולי רמוז הדבר בקינות ("אם תאכלנה נשים פריים") "ורוח הקודש למולם מרעים: הוי על כל שכני הרעים מה שהקראם - מודיעים, ואת אשר עשו - לא מודעים, העונש: אם תאכלנה נשים פריים - משמעם, אך החטא: ואם יהרג במקדש ה' כהן ונביא - לא משמיעים" לכן לאחר מכן, בקינה "לך ה' הצדקה באמת" מקוננים על חטאינו. לכאורה צריך להתאבל על החטא יותר מאשר על העונש, להצטער על העבודה-זרה, שפיכות-דמים, גילוי-עריות ושנאת-חינם שהכתה בנו והחריבה את המקדש. לכאורה זו גם העבודה היותר קשה. כיצד ניתן להתנחם מהחטאים? ניתן להתנחם בכך שעונש משמים אינו רק עונש אלא הוא בעיקר תיקון. כך שניתן להתנחם בחורבן ובגלות עצמם כי בכך תוקן החטא, אך כל זמן שלא נבנה המקדש הרי עוד לא השלמנו הצירוף והתיקון.

שבתות-הנחמה מנחמות אף שאין רואים בעינינו

רבי לייבלע איגר (אמרי אמת ואתחנן תרל"ז) מגלה לנו שיש כוח של נחמה בשבתות אלו, אף אם לא ניכר זאת לעינינו. "שאנו קוראים השבת 'נחמו' וכן כל השבעה דנחמתא, ולמראה עין אין שום השתנות משבתות שעברו לשבתות האלו, רק כי בעצם בזמנים האלו הוא הישועה בכל שנה ושנה, רק שהוא עוד בהעלם".

פרשות שבע דנחמתא

אולי ניתן לומר, שגם לשבע הפרשות, שלהן מצרפים את הפטרות שבע הנחמות, קיימת זיקה בין ההפטרה לפרשה.

שבכל הפרשות הללו אין סיבוכים וצרות (על אף התוכחות שכפרשת כי תבוא) ואף לא מוזכרים חטאיהם של ישראל, שלא כבפרשות "בהעלותך" "שלח" "קורח" "בלק" ועוד.

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם

החיוב לנחם ולעודד את ישראל מכל צרותיהם, נאמר לכל הדורות, כפי שמלמדנו רבי חנינא בר פפא במדרש (ילקוט שמעוני ישעיה רמז תמד) "אמרו ישראל לישעיה: ישעיה רבינו תאמר שלא באת לנחם אלא לאותו הדור שחרב בית המקדש בימיו? אמר להם: לכל הדורות באתי לנחם. 'אמר אלקיכם' אין כתיב כאן אלא יאמר אלקיכם"

ובספר תורת-המנחה (לתלמיד הרשב"א) ביאר המדרש שהוא ציווי לחכמים והדרשנים שבכל דור ודור להודיע לכלל ישראל דברי נחמות.

נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם

מה שמנחם אותנו זו הידיעה שהכל מאת ה', כדברי השפת-אמת (ואתחנן תרנ"ז ד"ה בפרשת) "...נחמו נחמו עמי, יאמר אלוקיכם, פירוש שיש די באלוקותו ית' לנחם בזה על כל הצרות שעוברין עלינו תמיד... זה נחמתנו... באמת כל היסורים הבאים על בני ישראל הכול כדי להתקרב אליו ית' ולא לעונש בלבד... כמ"ש "בכל צרתם לו צר" פירוש "לו" בשבילו, כדי לקרבנו אליו, והצרה עצמה לבני-ישראל היא לישועה".

"נחמו נחמו עמי"

"נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם" (ישעיה מ א)

תרגום-יונתן ורש"י פירשו שה' אומר לנביאים לנחם את את ישראל.

הסבא קדישא מלכוביץ מסלונים פירש "נחמו נחמו עמי": התנחמו בזה שאתם עמי, עם הנבחר..."

יש שהסבירו שה' אמר לעם ישראל שינחמו את ה'.

"כי מלאה צבאה"

"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם. דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלַיָּהּ כִּי מְלֵאָה צְבָאָה..." (ישעיה מ א-ב)

הנבואה הוצרכה לדורות ונאמרה גם אלינו, הדור שלאחר השואה הנוראה. "כי מלאה צבאה". ניתן להתנחם בכך שמלאה צבאה, ובתרגום "ארי עתידא דתתמלי מעם גלותהא" – עתידה להתמלא ציון מהעם השבים מהגלות. ואכן ורואים בעינינו, שיבת בנים לגבולם, כשהקב"ה מקבץ נדחי ישראל. שלא היה כזאת לשום אומה ולשון בתולדות העמים, ואף לנו לא היה כזאת בגאולותינו הקודמות, שהרי במצרים ובבבל היינו מרוכזים במקום אחד, ועשרות ומאות שנים גלינו אך לא אלפי-שנה.

וכן אנו מתיישבי גוש-קטיף, במה נתנחם לאחר חורבן חבל-ארץ פורח? בשנת התשס"ה, אותה השנה בה נעקרנו מחבל-נחלתנו, וניתנה לזרים, באותה השנה עצמה, שנת התשס"ה, היה "אירוע" בעל משמעות לדורות. למרבה הפלא לא עסקו בכך, אף לא הציבור המורגל לראות במאורעות ימינו את החזרת שכינתו לציון.

בשנת התשס"ה, זכינו וריכזו היהודים הגדול ביותר – עבר לארץ ישראל.

"...וְנַחֲמֵתִים וְשֹׁמְרֵתִים מִיְּגוֹנָם" • שבתות הנחמה | קמג

אכן, טרם הגענו ל"רוב יושביה עליה" ורוב עם-ישראל יושבים עדיין בחוץ-לארץ, אך בשנת תשס"ד ריכוז היהודים הגדול ביותר היה באמריקה ובשנת תשס"ה עבר לארץ-ישראל (אף שנובע לא רק מעליה-לארץ ומילודה, אלא גם מהתבוללות שבחו"ל). לראשונה מאז ימי בית-שני, ולחלק מהראשונים לראשונה מימי בית-ראשון. מאורע בעל משמעות עצומה, אשר חשוב שידע אותו כל הנשאל "מה היה המאורע החשוב ביותר בשנת תשס"ה?" נחמה גדולה מתנחמים אנו בראותינו "כי מלאה צבאה".

"כולם כעדי תלבשי"⁵⁰

מדוע מתנחמים אנו דווקא בנבואה זו, אשר יש בה תיאורים מצערים רבים, ולכאורה מצינו נבואות שיש בהן רק דברי שמחה ובנייה והיו מתאימות יותר להיקרא כנבואות נחמה,!?

ניתן לומר שדווקא זו היא הנחמה, שאותם מהרסיך ומחריביך אשר יצאו ממך – הם בסוף נקבצו ובאו לך, והם אלה שיזמו מחדש את הבנין ויאמרו "גשה לי ואשבה".

ובעיקר אותם "מהרסיך ומחריביך" לימים יתוקנו ויתעלו עד שכולם יחשבו כתכשיטים יקרים שכנסת ישראל מתגאה בהם "כולם כעדי תלבשי, ותקשרים ככלה".

יבוא יום עליו נאמר "שאי סביב עיניך וראי, כולם נקבצו באו לך". כל בני-ציון, כל העם כולו, כולל המהרסים והמחריבים (כפי שמביא ראב"ע מרבי משה הכהן "כי טעם כולם – על בניך ועל מהרסיך").

כל ההריסות והחורבות יבנו וימלאו אדם, ועוד יהיו "היהלום שבכתר" כעדי. "...חי אני נאום ה' כי כולם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה. כי חרבותיך ושממותיך וארץ הרסתך, כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעידך".

---

⁵⁰ מחשבות לאחר חורבן גוש-קטיף ע"י אחינו.

בעתיד תשאל ציון ביחס לחטאי העבר, מי אלה שהיו פעם מהרסיך ומחריביך ועתה צדיקים הם ונחשבים כעדי? "ואמרת בלבבך מי ילד לי אלה..."⁵¹ או על הישובים, שפעם דובר בהם שיש ח"ו להרסם, ועתה הם לשם ולתפארה, כפירוש הבני-יששכר (אגרא-דכלה) "מחריביך ומהרסיך ממך יצאו, כי יתבטל החורבן וההריסה, וישמח ה' במעשיו" כסיום ההפטרה (ישעיה נא ג) "כי נחם ה' ציון נחם כל חורבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה', ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה".

בניית החורבות⁵²

נבואת הנחמה מסתיימת (ישעיה נא ג) "כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה". הקב"ה מבטיח לבנות החורבות. לא רק חורבות המקדש, שיבנה בב"א, אלא אף את בתי ישראל שנחרבו. רבי יוחנן העוסק ברואה בתי-ישראל ביישובן ובחורבנן, אומר (ברכות נח: "מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזרה על בתיהן של צדיקים שיחרבו... עתיד הקב"ה להחזירן ליישובן שנאמר (תהילים קכ"ה) 'שיר המעלות לדוד הבוטחים בה' כהר ציון' מה' הר ציון עתיד הקב"ה להחזירו ליישובו - אף בתי צדיקים עתיד הקב"ה להחזירן ליישובן".

"הבוטחים בה" - כך מכנה ומגדיר נעים זמירות ישראל את הצדיקים המובטחים שביתם ההרוס ייבנה מחדש. כינוי כבוד ההולם את תושבי גוש קטיף, שביתם ייבנה במהרה בימינו אמן.

⁵¹ אולי כשאלת יעקב אבינו ליוסף "מי אלה" על שראה את חטאי בני בניו בעתיד, ולכן התקשה להכירם (רש"י לבראשית מח ח).

⁵² מחשבות למחרת הריסת בתינו במורג ת"ו שבגוש-קטיף. כ"ב אב התשס"ה

"...תבנה חומות ירושלים"⁵⁵

פתחנו את ארון-הקודש בשבת, בתפילת "אב הרחמים היטיבה ברצונך את ציון, תבנה חומות ירושלים" וחשבתי על ישובי גוש-קטיף ת"ו ושאר יישובי הספר שהם ההגנה על ירושלים. הם הינם חומות ירושלים שאנו מתפללים שייבנו.

---

⁵⁵ מחשבות בש"ק ו' אלול התשס"ה. לאחר שהמשלה סיימה להרוס את כל בתי-ישראל בגוש-קטיף ובתוכניתה למסור השבוע ח"ו את נחלת ה' - לחרפה למשול במ גויים.

"...ונחמתיים וְשִׁפְטֵי־יָם מִיְגֹנָם" • שבתות הנחמה | קנג

בש"ק (כי תבוא) הפטרנו (ישעיה ס יח) "לא ישמע עוד חמס בארצך, שוד ושבר בגבולֶיךָ, וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה", ושמחתי לראות בפירוש המלבי"ם "לא ישמע עוד חמס בארצך" – ...בתוך המדינה, "שוד ושבר בגבולֶיךָ" – מאויב חיצוני, שיפול על גבול ארצך מבחוץ. ומפרש: נגד "שוד ושבר בגבולֶיךָ" אומר "וקראת ישועה חומותיך" לא תצטרך לחומה ומבצר אצל הגבול להגן בעת שוד ושבר מבחוץ כי הישועה עצמה היא תהיה חומה בצורה לך כמ"ש "ישועה ישית חומות וחיל".

תבנה חומות ירושלים.